

VILNIAUS žemaičių Advento vakaras, skirtas lietuviškos rašties pradininkams

Aldona ARMALĖ

Vilniaus žemaičių kultūros draugijos (VŽKD) paskutinis 2022 m. renginys – gruodžio 20 d. vykęs Advento vakaras buvo skirtas prisiminti Reformacijos ir lietuviškos raštijos pradininkus. Reformacija arba 1517 m. Martyno Liuterio pradėtas judėjimas išgrynino Evangelijos žinią, kad Dievas krikščionių gyvenime ir be Romos bažnyčios kunigų tarpininkavimo suteiks vilties bei paguodos... Nors Reformacijai Lietuvoje nepavyko plačiai įsitvirtinti, reformatų gretos niekada nebuvo ir po visų istorinių pervartų nėra gausios, bet jos idėjų reikšmė ir įtaka visuomenės švietimo, naujovių priėmimo, lyčių lygybės, giesmių giedojimo, kultūros ir kitais klausimais iki šiol ryški. Su reformacija susijusi ir lietuviška knyga, ir vaikų (tiek berniukų, tiek mergaičių) mokymas bei auklėjimas, ir lietuviška raštija...

1547 m. Karaliaučiuje išleista pirmoji lietuviška knyga „Katekizmas prasti žadei“. Ją parengė Karaliaučiaus universitete studijavęs Martynas Mažvydas.

„Jis išnyra iš istorijos ūkų kaip „išsilavinęs jaunuolis“ ir nežinia nei kur gimė, nei kada“, – sakė renginio viešnia – lietuvių literatūrologė ir kultūrologė, akademikė, profesorė, habil. dr. Dainora Pociūtė. Pasak jos, tiek M. Mažvydo, tiek daugelio kitų Lietuvai svarbių Reformacijos asmenybių gyvenimo faktai bei išvaizda tebėra neįmintos mįslės. Kai buvo sumanyta Reformacijos 500 metų sukaktį paminėti atgaivinant istorinį Reformatų sodą (dabar skverą) Vilniaus Pylimo gatvėje ir čia pastatyti paminklą Reformacijos ir lietuviškos raštijos pradininkams, iškilų Reformacijos asmenybių priskaičiuota daug. Pasirinkta dešimt.

Paminklo autorė – skulptorė prof. Daliutė Ona Matulaitė pasiūlė sukurti jų skulptūrinius portre-

Dainuoja Vilniaus mokytojų namų folkloro ansamblis „Tyklė“ (vadovė Vitalija Brazaitienė). Bonifaco Vengalio nuotrauka

tus, tačiau... Paaiškėjo, kad nėra žinoma, kaip jie atrodė. Istorijos bėgyje išliko jų darbai, mintys, idėjos, bet atskirais atvejais nėra net literatūrinio pasakojimo apie tai, koks buvo vieno ar kito veikėjo veidas, figūra, eisena, manieras, kas jų tėvai, iš kur jie kilę.

Su skulptore prof. D. Matulaite šį paminklą kuriantis architektas prof. Jūras Balkevičius Vilniaus žemaičiams parodė paminklo eskizų skaidres. Dešimt asmenybių – granito stulpų stovi ratu: tai Martynas Mažvydas, Abraomas Kulvietis, Stanislovas Rapolionis, Baltramiejus Vilentas, Jonas Bretkūnas, Andrius Volanas, Juodasis ir Rudasis Radvilos, Merkėlis Petkevičius, Jokūbas Morkūnas. Apie kiekvieną jų bus galima išklausti garsinį įrašą. Klausimas tik kada? Paminklo statybai trūksta lėšų. „Paminklas kainuoja beveik tiek, kiek Vilniaus šių metų Kalėdų eglė („tortas“), – sakė Lietuvos reformacijos istorijos ir kultūros draugijos pirmininko pavaduotoja, paminklo komiteto-fondo kanclerė dr. Ina Dagytė Mituzienė.

Reformacijos ir lietuviškos raštijos pradininkų temą gražiai pratęsė Vilniaus mokytojų namų ansamblis „Tyklė“ (vadovė Vitalija Brazaitienė), atlikęs senovines giesmes iš M. Mažvydo sudaryto giesmyno. Vadovė kiekvieną giesmę pakomentavo, kas ją sukūrė arba išvertė į lietuvių kalbą, kuo ji ypatinga.

Advento renginį vedė VŽKD tarybos narys istorikas Virginijus Jocyš.

VŽKD pirmininkas Alvydas Strička padėjo renginio dalyviams už auką paminklo Reformacijos ir lietuviškos raštijos pradininkams statybai ir pasveikino visus su artėjančiomis šv. Kalėdomis.